

Ante Sekulić, *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata*, Subotica, NIU „Hrvatska riječ“ i Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, 2010., 150 str.

Antroponomastički¹ leksemi – imena, nadimci i prezimena – uvijek su motivirani jezičnom zbiljom, te u sebi kriju spoznaje o sadržaju i svijetu mjesta i vremena iz kojih potječu. Istodobno, oni su odraz gospodarske, jezične i, dakako, društveno-kulturne zbilje naroda koji ih je stvorio, a kao takvi čuvaju sve osobitosti, baš kao i bilo koji drugi jezični spomenik, identiteta jednoga naroda. Njihovim jezikoslovnim proučavanjem može se proniknuti u svijest puka i njegova poimanja svijeta oko sebe, točnije kulturnu nadgradnju puka (Šimundić 2009, 15-16).

Stoga ne čudi veliki interes za ovu jezikoslovnu granu, u kontekstu koje ćemo promatrati i studiju *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata* Ante Sekulića, hrvatskoga književnika i jezikoslovca, nesumnjivo značajnu iz najmanje dva razloga. S jedne strane, ona predstavlja bitan doprinos polju stručne literature iz područja hrvatske onomastike,² osobito imajući na umu da je dosad objavljeno tek jedno cjelovi-

to djelo o antroponomastici bačkih Hrvata, autora Marka Peića i Grge Bačlije (1994.).³ S druge strane, ova studija, kao i svaka druga koja na polju onomastike pretendira biti uvrštena u ozbiljnije znanstveno štivo, ukazuje na važnost imena kao nositelja bitnih jezičnih, ali i izvanjezičnih obavijesti o vremenu u kojem je nastalo, o imenovatelju i imenovanome objektu, odnosno osobi. U ovom smislu Sekulićeva je knjiga važna kao znanstvena građa, ne samo u užem smislu antroponomastike, kao jedne od znanstvenih grana onomastike, nego i za buduće interdisciplinarnе pristupe u obradi prikupljene građe, npr. za povijesna proučavanja, kao i za etimološka, etnološka te, dakako, dijalektološka istraživanja.

¹ Antroponomastika (grč. *ántrophōs*) je grana onomastike koja proučava imena ljudi, tj. antroponime.

² Onomastika (grč. *onomazo* = imenujem) dio je lingvistike koji se bavi tvorbom i značenjem osobnih imena i nasljednih obiteljskih imena i prezimena. U uporabi je i naziv onomatologija (grčki *onomatos* = ime + *logos* = riječ, govor), što bi se moglo prevesti kao imenoslovlje, a pod čime se podrazumijeva ukupnost osobnih, obiteljskih i imena mjesta koja se javljaju na određenom etničkom, zemljopisnom ili jezičnom području.

³ Valjalo bi na ovome mjestu tek spomenuti neke od značajnijih autora i njihove radove iz kroatističke onomastike – npr. Petar Šimunić *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Anđela Frančić *Medimurska prezimena*, Milan Nosić *Antroponimija zapadne Hercegovine*, Mate Šimundić *Rječnik osobnih imena* i dr.

Inače, riječ je o drugom izdanju ove studije, iz 2010. godine, u nakladi subotičke Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“ i Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“.⁴ Studija je podijeljena u 9 cjelina, a prvenstvena joj je namjera „upozoriti na zajedništvo današnjih, suvremenih osobnih i obiteljskih nadimaka s ostalim hrvatskim narodnim i jezičnim područjima“ (Sekulić 2010, 5), s flagrantnim ciljem istine o bačkim Hrvatima kao integralnom dijelu hrvatskoga naroda. U drugom potpoglavlju knjige (str. 6-11), *Pristupne misli i načela*, autor nas upoznaje s izvorima, metodološkim pristupom imenskoj građi, te ortografskim pogreškama i dvojabama na koje je nailazio prilikom prikupljanja građe. Izvori iz kojih je crpio bili su crkveni arhivi, matične knjige krštenih i umrlih, porezne i zemljišne knjige, te, iz doba turske vladavine, isprave o poreznim obveznicama i sastavima ljudstva pojedinih mjesnih vojnih postrojba i posada.

U predstavljanju građe Sekulić polazi najprije od korpusa osobnih muških imena (str. 13-17), njih 296, i 201 ženskog imena (str. 19-22). Osobna su se imena, piše autor, davala na krštenju koje se obavljalo istog dana kada je dijete rođeno, što potvrđuje važnost imenovanja, odnosno osobnog imena. Upravo vjerski obred, na dan rođenja, jedan je od pokazatelja da je i u bačkih Hrvata čin imenovanja novorođenčeta prilikom njegova krštenja bio uzdignut

⁴ Prvo izdanje objavljeno je 2006. – Ante Sekulić, *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 150 str.

do stupnja sakramenta. Druga, ne manje važna činjenica, jest ta da su do sredine XIX. stoljeća imena bačkih Hrvata bila identična, tvrdi autor, imenima u drugim područjima na kojima je živio hrvatski puk i ona su u većini slučajeva imala izvorišta u biblijskim tekstovima i crkvenoj povijesti narodnih imena (npr. Abram, Gašpar, Luka i dr.). Takva se situacija održala do konca XIX. stoljeća kada su mnoga osobna imena preinačivana, točnije hungarizirana prema želji upisivača (npr. Blaž u Balaž, Adalbert u Bela, Gabrijel u Gabor...). Slučajevi „antroponomastičkih podvajanja“ nastavljeni su do I. svjetskog rata, nakon čega su „vraćena“, ali „na srpski način“. Upravo mijenjanje imena, preimenovanja u određenim prigodama i povijesnim razdobljima, s određenim namjerama, svjedoče o važnosti osobnih imena.

O osobnim nadimcima (str. 25-37), koji su prethodnici prezimena te su služili kao svojevrsni epiteti osobnim imenima u lakšem razlikovanju, Ante Sekulić navodi kako ih je najveći broj prikupljen u novijem periodu povijesti, točnije od 1939. do 1965. Muških osobnih nadimaka autor je pobrojio 790, dok za ženske nadimke ne postoji cjelovit popis (str. 39-41), zbog činjenice da spadaju u korpus zajedničkih, općih nadimaka. Navodni razlog tomu je patrijarhalan i konzervativan način života te usmjerenost žena k unutarnjem zajedništvu obitelji. Nakon popisa muških imena i nadimaka, te ženskih imena, Sekulić pobraja nekoliko zajedničkih im osobitosti: sva su krsna imena podrijetlom iz grčkoga, latinskog i židovskog jezika; osobni nadimci nastali su najčešće prema nekim prepoznatljivim oznakama ili su motivirani biljnim i životinjskim

svijetom; i posljednja osobitost jest ta da muški nadimci često imaju dočetano -a u nominativu jednine.

Dio studije koji donosi popis hrvatskih prezimena u Bačkoj (str. 43-74), korpus od 653 prezimena, u fusnotama nabraja istaknute osobe u bačkih Hrvata s određenim prezimenom, npr. slikari, pisci, profesori, javni djelatnici i sl. Iako građom obiman dio knjige, ono što zasigurno nedostaje u obradi korpusa patronimikona je njihova uobičajena klasifikacija prema izvorištu, na ona nastala od osobnih imena, tj. prezimena izvedena iz majčina ili očeva imena (matronimi i patronimi), nekog zanimanja, nadimaka ili toponima. Dakako, nedostaje i detaljnija obrada tvorbenih odlika prezimena, analiza njihovih osnova itd. Ovo se čini bitnijim nego u ostalim dijelovima knjige jer je prezimenski leksik, u normativnom postupku, uvijek posljedica značenjskih odnosa označitelj – značenje – označenik (Bjelanović 2007, 434), pa bi takav pristup građi zasigurno dao značajne uvide u procese normativizacije te bi prvenstvena autorska namjera, pokazati na antroponimijskoj građi integralnu pripadnost ovdašnjih Hrvata hrvatskom narodu, bila potpunija.

Obiteljska imena i prezimena načinjena prema toponimima u južnoj Ugarskoj do 1918., njih 38, (str. 75-79) dio je studije u kojoj je njezin autor zabilježio ime toponima gdje se spominje prvi put određeno prezime u nekoj od matičnih knjiga ili pak u kojem drugom izvoru. Nakon što ih je zapisao, izdvojio je i analizirao tvorbenu strukturu prezimena, konkretno popis sufikslnih morfeма kojima su se prezimena tvorila (-ac, -i, -(v)ić, -in, -ija).

Najdetaljnije je obrađen korpus obiteljskih nadimaka, njih 1599 (str. 81-128). Oni se pak klasificiraju u nekoliko skupina: prema dočetu -i (-ani, -ivi, -ovi) i prema izvoru nastanka obiteljskoga nadimka (prema osobnom imenu, mjestu zavičajne pripadnosti, zanimanju ili nekim drugim oznakama i značajkama), a zaključak je da su obiteljski nadimci bačkih Hrvata trosložne i višesložne riječi.

Na samome kraju (str. 129-143), abecednim su redom pobrojana 64 plemićka prezimena Hrvata u Bačkoj s podacima kada je koja obitelj dobila plemićki status te o njihovu udjelu u ovdašnjem društvenom životu, s fotografijama porodičnih grbova.

U hrvatskoj je onomastici puno toga neistraženo, i kada je riječ o pojedinim hrvatskim krajevima, te krajevima izvan hrvatskih granica koje naseljavaju Hrvati, ali i kada je riječ o istraženosti pojedinih onomastičkih kategorija u tim područjima, kako antroponimijskih tako i toponimijskih, stoga je studija Ante Sekulića značajna u korpusu kroatističkih onomastičkih radova. Vrijednost knjige *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata* je u tome što su imenske potvrde marno zabilježene (često s naglascima, s podacima o prvoj pojavnosti prezimena, kada je, gdje i u kojem liku zabilježeno, s objašnjenjem postanka pojedinih obiteljskih nadimaka, podacima i prezimenima plemićkih obitelji...). Time se pruža mogućnost iščitavanja, ponajprije, odlika bunjevačke antroponimije, a potom i uspoređivanja antroponimije bunjevačkih Hrvata s antroponimijom drugih hrvatskih krajeva i područja izvan hrvatskih granica u kojima žive Hrvati. Tom usporedbom

mogu se uočiti specifičnosti antroponimije pojedinoga kraja, ali i zajedničke odlike povijesne i suvremene hrvatske antroponimije.

Ipak, nedostatak knjige je nedovoljna obrada i raščlamba sakupljene imenske baštine, kao zasigurno najvažniji preduvjet za sva jezičnopovijesna istraživanja. Upravo se stručnom i preciznom jezičnom analizom likova imena i tumačenjem podrijetla i značenja dolazi do informacija o etnojezičnoj pripadnosti stanovništva. Na koncu, prikupljena građa u Sekulićevoj knjizi može poslužiti kao polazište za ozbiljniji strukturalno-lingvistički pristup, tvorbenu analizu, fonološke, morfološke, dijalektološke i leksikološke analize te na taj način tek treba postati putokaz, na osnovi jezičnih signala, u traženju odgovora na neka pitanja iz prošlosti ovoga kraja, čime bi studija Ante Sekulića u potpunosti ispunila svoju prvotnu namjeru.

Literatura:

- Bjelanović, Živko. 2007. *Onomastičke teme*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Peić, Marko, Bačlija, Grgo. 1994. *Imenoslov bačkih Bunjevaca*. Novi Sad, Subotica: Matica srpska, NIP „Subotičke novine“.
- Sekulić, Ante. 2010. *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata*. Subotica: NIU „Hrvatska riječ“ i Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“.
- Šimundić, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Vladan Čutura